

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. คุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การศึกษาเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รุ่ง แก้วแดง (2543) ได้กล่าวถึงภาวะวิกฤติของการศึกษาไทยว่า การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศ เมื่อต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังของสังคมที่จะให้การศึกษาที่มีบทบาทในการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลก การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้ อันได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่านเขียน ความสามารถทางสมอง ระดับสติปัญญา และการแสดงผลของการเรียนรู้ออกมาในลักษณะที่ต่างกัน จึงควรมีการจัดการที่เหมาะสมในลักษณะที่แตกต่างกัน ตามเหตุปัจจัยของผู้เรียนแต่ละคน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกลไกของการจัดการนี้คือครู แต่จากข้อมูลอันเป็นปัญหาวิกฤติทางการศึกษา และวิกฤติของผู้เรียนที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า ครูยังแสดงบทบาทและทำหน้าที่ของตนเองไม่เหมาะสม จึงต้องทบทวนทำความเข้าใจซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติทางการศึกษาและวิกฤติของผู้เรียนต่อไป การทบทวนบทบาทของครู ควรเริ่มจากการทบทวนและปรับแต่งความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการเรียน โดยต้องถือว่าแก่นแท้ของการเรียน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเปลี่ยนจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่า ผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องคำนึงถึงหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ครูต้องศึกษาถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน และหาวิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนนั้นให้บรรลุถึงศักยภาพสูงสุดที่มีอยู่ จาก

ข้อมูลที่เป็นวิกฤติทางการศึกษาและวิกฤติของผู้เรียนอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการศึกษาที่ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปฏิบัติในชีวิตจริง ทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ครูจึงต้องทบทวนบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องแก้ไขโดยต้องตระหนักว่า คุณค่าของการเรียนรู้ คือ การได้นำสิ่งที่เรียนรู้มานั้นไปปฏิบัติให้เกิดผลด้วย ดังนั้นหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีสาระที่สำคัญ 2 ประการคือ การจัดการโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำเอาสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ศักยภาพสูงสุดที่แต่ละคนจะมีและเป็นได้

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือว่าเป็นความพยายามที่จะทำการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญ ซึ่งดำเนินการจัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายการเมือง ข้าราชการ ครูอาจารย์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจนประชาชน องค์กร และสถาบันต่างๆ มีการศึกษาปัญหา ประมวลองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีการระดมผู้รู้ นักปราชญ์มาช่วยกันคิด ช่วยกันสร้างเป้าหมายของการศึกษาไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขหรือแก้ปัญหาทางการศึกษาและถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดย มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ครู และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากหลักการสำคัญดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในด้านกระบวนการเรียนรู้ กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา

ตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตกระบวนการจัดการเรียนรู้จะต้องดำเนินการ จัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกนิสัยรักการอ่าน จัดให้มีการฝึกทักษะกระบวนการและการจัดการ มีการผสมผสานเนื้อหาสาระด้านต่างๆ อย่างสมดุล จัดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรอบรู้ และจัดให้มีการเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ด้วย

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากข้อมูลนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำมาสู่การทำความเข้าใจเรื่องหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือที่รู้จักในชื่อเดิมว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered หรือ Child Centered) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่รู้จักกันมานานในวงการศึกษไทย แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ เพราะมีความเคยชินจากการที่ได้รับ การอบรมสั่งสอนมาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) มาตลอด เมื่อเป็นครูก็เคยชินกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเท่าที่ควร แต่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษานี้ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายแล้วว่า ครูทุกคนจะต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นความจำเป็นที่ครูทุกคนจะต้องให้ความสนใจกับรายละเอียดในส่วนนี้ โดยการศึกษา ทำความเข้าใจ และหาแนวทางมาใช้ในการปฏิบัติงานของตนให้ประสบผลสำเร็จแนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่า บุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกันและทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน
2. เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และ
3. เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดการบรรยากาศ กิจกรรม สื่อ สถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน

สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่า ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจ เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ ทิศนา ขัมมณี (2543) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะให้ความรู้ที่ดี ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนานๆ ไม่เข้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่น แต่ถ้าให้เคลื่อนไหวร่างกายบ้างก็จะทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนสนุกที่จะคิด

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่นๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนที่ เปลี่ยนอิริยาบถเปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉย ๆ ก็ได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นความจำเป็นที่ครูทุกคนจะต้องให้ความสนใจโดยการศึกษา ทำความเข้าใจ และหาแนวทางมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ของตนให้ประสบผลสำเร็จ โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยอมรับว่า บุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกันและทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ บนความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดการบรรยากาศ กิจกรรม สื่อ สถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน และ เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจ เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ทางสติปัญญา ทางสังคม และทางอารมณ์

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูผู้สอน ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องของความสำคัญ ความจำเป็น ทั้งนี้เพราะจะช่วยในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน เมื่อแนวคิดเปลี่ยน การกระทำย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย การกระทำหรือบทบาทของครูผู้สอนมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้จัดการและผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก

บทบาทในฐานะผู้จัดการ ซึ่งกำหนดเป้าหมายในการจัดการว่า “ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของตนเอง” ดังนั้นครูจะต้องมีข้อมูลของผู้เรียนแต่ละคนรอบด้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดการอย่างเหมาะสมเป็นงานหลักที่สำคัญ ทั้งนี้เพื่อ

1.1 วางแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1.1 การวางแผนอำนวยความสะดวก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลผู้เรียนรอบด้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดการได้อย่างเหมาะสม เช่น จัดการด้านแหล่งเรียนรู้ จัดกิจกรรมสนับสนุน การให้การส่งเสริม เป็นต้น หรือการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ชุมชน บุคคลอื่น เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

1.1.2 การวางแผนการเรียนรู้ รวมถึงการบริหารชั้นเรียนให้สอดคล้องกับรูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง

1.1.3 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง มีขั้นตอนสำคัญ คือ กำหนดจุดประสงค์ประเมินพฤติกรรมหรือความสามารถของผู้เรียน กำหนดวิธีการสอน และประเมินผล

1.2 กำหนดบทบาทของตนเอง โดยเฉพาะการเป็นตัวกลางที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้เรียน การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียน การสร้างระบบและการสื่อสารกับผู้เรียนให้ชัดเจน การสร้างระบบควบคุม กำกับ ดูแลด้วยความเป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตย

2. บทบาทในฐานะผู้จัดการเรียนรู้

บทบาทในฐานะผู้จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ครูมีบทบาทที่สำคัญดังนี้

2.1 การเตรียมการสอน ครูควรเตรียมการสอนดังนี้

2.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนตามความรู้ความสามารถ และเพื่อกำหนดเรื่องหรือเนื้อหาสาระการเรียนรู้

2.1.2 วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะการกำหนดเรื่องหรือเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ตลอดจนวัตถุประสงค์สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นสากล

2.1.3 เตรียมแหล่งเรียนรู้ เตรียมห้องเรียน

2.1.4 วางแผนการสอน ควรเขียนให้ครอบคลุมองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดเรื่อง
- 2) กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
- 3) กำหนดเนื้อหา ครูควรมีรายละเอียดพอที่จะเติมเต็มผู้เรียนได้ ตลอดจนมีความรู้ในเนื้อหาของศาสตร์นั้น ๆ
- 4) กำหนดกิจกรรม เน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติ ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำข้อมูลหรือความรู้ที่นำมาสังเคราะห์เป็นความรู้หรือเป็นข้อสรุปของตนเอง ผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนอาจมีความหลากหลายตามความสามารถ ถึงแม้จะเรียนรู้จากแผนการเรียนรู้เดียวกัน

5) กำหนดวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับจุดประสงค์

6) กำหนดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือประเมิน

2.2 การสอน ครูควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.2.2 กระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม

2.2.3 จัดกิจกรรมหรือดูแลให้กิจกรรมดำเนินไปตามแผน และต้องคอยสังเกต บันทึกพฤติกรรมที่ปรากฏของผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้มีความเหมาะสม

2.2.4 ให้การเสริมแรง หรือให้ข้อมูลย้อนกลับ ให้ข้อสังเกต

2.2.5 ประเมินผลการเรียน เป็นการเก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน ประเมินผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้นมีลักษณะเป็นหลักการที่ครูสามารถนำมาขยายความเพิ่มเติมในเชิงปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางและใช้เป็นข้อสังเกตในการปฏิบัติงานและประเมินการปฏิบัติงานของตนเองที่ผ่านมา ครูได้แสดงบทบาทมากน้อยเพียงใดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีส่วนใดที่ยังไม่ได้ทำหรือต้องปรับปรุง แก้ไขบ้าง พิจารณาได้ดังนี้

1. การเตรียมการจัดการเรียนรู้ ครูควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

1.1 วิเคราะห์หลักสูตร

1.2 ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือสอดคล้องกับท้องถิ่นหรือบูรณาการเนื้อหาสาระระหว่างกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชา

1.3 เตรียมแหล่งเรียนรู้ เอกสาร สื่อประกอบการเรียนรู้

1.4 มีข้อมูลผู้เรียนที่จะนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.1 เลือกเรื่องที่จะเรียน

2.2 วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.3 เรียนโดยการแลกเปลี่ยนความรู้

2.4 เรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม

2.5 เรียนจากห้องสมุด

2.6 เรียนจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกโรงเรียน

2.7 เรียนโดยบูรณาการสาระ ทักษะ และคุณธรรม

3. ผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สิ่งที่คุณเรียนได้รับมีดังนี้

3.1 มีผลงานการเรียนรู้ที่หลากหลาย แม้เรียนจากแผนการเรียนรู้เดียวกัน

3.2 มีผลงานเชิงสร้างสรรค์

3.3 มีผลงานที่ภาคภูมิใจ

3.4 สรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

3.5 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่ม

3.6 ตัดสินใจ ลงความเห็น เลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับเรื่องและสถานการณ์

3.7 มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก

4. การประเมินผล ครูจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ ประเมินตามสภาพจริง

4.2 มีวิธีการและ เครื่องมือสอดคล้องกัน

4.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

4.4 นำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป จากเอกสารที่กล่าวมา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูผู้สอน ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องของความสำคัญ ความจำเป็น ทั้งนี้เพราะจะช่วยให้ในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน เมื่อแนวคิดเปลี่ยน การกระทำย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย การกระทำหรือบทบาทของครูผู้สอนมี 2 ประเด็นสำคัญ คือ บทบาทในฐานะผู้จัดการและผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก และบทบาทในฐานะเป็นผู้จัดการเรียนรู้

คุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง

1. ความหมายของคุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง

คุณลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง มาจากภาษาอังกฤษว่า Self-directed Learning มีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้อยู่หลายคำ เช่น บางท่านก็ใช้คำว่า การเรียนรู้ด้วยการวางแผน (Self-planned Learning) การศึกษาด้วยตนเอง (Self-education/Self-study) การสอนตนเอง (Self-teaching) การเรียนรู้อย่างอิสระ (Autonomous Learning/Independent Study/Independent Learning) (เสงี่ยมจิตร เรื่องมณีชีชวล. 2543 : 13) นอกจากนี้ยังมี Selfinstruction, Individual Learning, Independent Self-education, Self-directed Inquiry, Selfinitiated Learning, Individual Learning, Andragogical Learning (สมคิด อิศระวัฒน์. 2538 : 7) ซึ่งการใช้คำต่างๆ เหล่านี้ขึ้นอยู่กับการเน้นความสำคัญของส่วนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การวางแผนการเรียนหรือวิธีการเรียน เป็นต้น แต่ในส่วนสำคัญ คำศัพท์ต่างๆ นี้จะมีความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่า เป็นการศึกษาค้นคว้าและชี้นำตนเองจนเกิดการเรียนรู้ตามที่ตนเองต้องการได้ในที่สุด (เสงี่ยมจิตร เรื่องมณีชีชวล. 2543 : 13-14)

ความหมายของการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในประเทศไทยได้มีผู้ให้ความหมาย ดังนี้

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2543 : 6) กล่าวว่า การนำตนเองเพื่อการเรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นหลัก ได้รับการช่วยเหลือและการสนับสนุนจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู และผู้รู้เท่าที่จำเป็น การเรียนรู้ด้วยนำตนเองประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ คือ การวิเคราะห์และการกำหนดความต้องการของตนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน การหาแหล่งวิทยาการทั้งที่เป็นวัสดุและบุคคล การเลือกวิธีการเรียนและกิจกรรมการเรียน และการกำหนดวิธีการประเมินผล การเรียน

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2543: 34) ให้ความหมายของการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ว่า หมายถึง การที่ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของตนเอง มีแนวทางการทำงานและความรับผิดชอบในงานของตนเอง มีการจัดการปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า คุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีการเสาะแสวงหาความรู้ที่จะศึกษาด้วยตนเองไม่มีผู้บังคับบัญชา เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากใจชอบใจรัก เพื่อความพึงพอใจของตนเอง ที่เกิดจากกิจกรรมการเรียน เกิดจากแรงจูงใจภายในแต่ละบุคคล และเป็นกระบวนการการศึกษาด้วยตนเองของบุคคล โดยที่แต่ละบุคคลที่รู้จักศึกษาค้นคว้าและเลือกและกำหนดทิศทางการเรียนรู้อย่างต่าง ๆ ด้วยตนเอง นอกเหนือไปจากการเรียนในห้องเรียน

2. ความสำคัญของคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้

รัชนีกร สุวรรณภักดี (2547: 15-17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. คนที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ จะเรียนได้มากกว่าดีกว่าคนที่ เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ครูถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เท่านั้น คนที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ จะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสอนแต่อย่างเดียว
2. คุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยา และกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า คือ เมื่อตอนยังเล็กเป็นธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพาผู้อื่นต้องการ ผู้ปกครองปกป้องเลี้ยงดูและตัดสินใจแทนได้ เมื่อเติบโตมีพัฒนาการขึ้นก็ค่อยๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง ครูและผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปตามสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชำนาญตนเองได้มากขึ้น
3. พัฒนาการใหม่ๆ ทางการศึกษา มีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิดศูนย์บริการทางวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัยเปิดและอื่นๆ อีก รูปแบบของการศึกษาเหล่านี้ ล้วนผลักระบบรับผิดชอบไปที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
4. คุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ เป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคลและเผ่าพันธุ์มนุษย์ เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกใหม่ที่แปลกไปกว่าเดิม ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ และข้อเท็จจริงเช่นนี้เป็นเหตุผลไปสู่ความจำเป็นทางการศึกษาและการเรียนรู้อะไรด้วยตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. บุคคลที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้

นฤมล เลียบประเสริฐ (2547 : 116-117) กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าควรมีลักษณะ 7 ประการ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่ยอมรับตนเอง (Self-acceptance) มีทัศนคติต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียน หรือมีทัศนคติในเชิงบวกต่อตนเอง

2. มีความสามารถในการวางแผน (Planfulness) ในด้านต่อไปนี้

2.1 สามารถวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2 วางจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้

2.3 มีความสามารถในการใช้กลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้

3. มีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจอยู่ในต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยปราศจากสิ่งที่ควบคุมจากภายนอก เช่น รางวัล การถูกตำหนิ การลงโทษ และชื่นชอบการเรียนรู้ที่อยู่นอกสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีรูปแบบ และเพื่อที่จะเลื่อนกำหนดหรือดำเนินต่อไปได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

4. มีการประเมินตนเอง (Internal Evaluation) ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะของการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้สามารถที่จะประเมินตนเอง หรือยอมรับว่าการที่ผู้อื่นประเมินตนเองก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะยอมรับการประเมินภายนอกว่าถูกต้อง ก็ต่อเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระ และการประเมินสอดคล้องกับสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏจริงในขณะนั้น

5. เปิดโอกาสต่อประสบการณ์ (Openness to Experience) ผู้เรียนที่เปิดโอกาสต่อการเปิดประสบการณ์ในกิจกรรมหลายรูปแบบ สะท้อนให้เห็นการกำหนดการเรียนรู้และการวางแผนเป้าหมาย โดยอาจจะมีเหตุหรือไม่ก็ได้ในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใหม่ๆ มีความใคร่รู้ มีความอดทนต่อปัญหาที่ยังสงสัย ชื่นชอบต่อสิ่งที่ซับซ้อน เข้าร่วมกิจกรรมใหม่ๆ และเป็นการเปิดโอกาสต่อประสบการณ์

6. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ มีความยินดีที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมายหรือวิธีการเรียน และใช้ระบบเข้าถึงปัญหา ใช้วิธีสำรวจตรวจสอบ ลองผิดลองถูก ซึ่งไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการขาดความตั้งใจในการเรียนรู้ ความล้มเหลวจะนำมาปรับปรุงไม่ใช่การถอยหนี

7. การเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ผู้เรียนจะผูกพันกับวิธีการเรียนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ภายใต้บริบทแวดล้อมที่เฉพาะอย่าง ผู้เรียนสามารถจัดการปัญหากับเวลาที่กำหนด โดยจะพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ว่ามีคุณค่าและยอมรับได้แค่ไหน อย่างไรก็ตาม การเป็นตัวของตัวเอง จะกระทำโดยผู้เรียนเองเป็นสิ่งที่สังคมสามารถยอมรับได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุมารินทร์ คำญา (2553: 101-102) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย โดยใช้โปรแกรมบทเรียนและ e-learning ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการนำตนเองในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) โปรแกรมบทเรียนและ e-learning เรื่อง คำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทยมีประสิทธิภาพ เท่ากับ $78.62/85.33$ และ $75.95/83.58$ 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลโปรแกรมบทเรียนเท่ากับ 0.7128 และบทเรียน e-learning เท่ากับ 0.6743 ตามลำดับ 3) นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนและนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน e-learning มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน 4) นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนและบทเรียน e-learning มีการนำตนเองในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และการนำตนเองในการเรียนรู้หลังเรียนไม่แตกต่างกัน 5) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนและ e-learning โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

สิทธิธาดา จันทร์ดวง (2551: 97-98) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้จากบทเรียนบนเครือข่ายรายวิชา การประมวลผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีรูปแบบการนำเสนอบทเรียนต่างกัน สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ต่างกัน พบว่า 1) บทเรียนบนเครือข่ายที่มีรูปแบบการนำเสนอบทเรียนแบบเรียงลำดับและแบบใยแมงมุม มีประสิทธิภาพเท่ากับ $83.50/81.35$ และ $86.15/83.15$ และมีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.65 และ 0.68 ตามลำดับ 2) นักศึกษาที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ แต่นักศึกษาที่เรียนโดยใช้บทเรียนบนเครือข่ายที่มีรูปแบบการนำเสนอบทเรียนต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้และรูปแบบการนำเสนอบทเรียน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ 3) นักศึกษาที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ โดยนักศึกษาที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้สูง มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ต่ำ แต่รูปแบบการนำเสนอบทเรียนที่ต่างกัน ไม่มีผลต่อความพึงพอใจ และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้และรูปแบบการนำเสนอบทเรียนต่อความพึงพอใจดังกล่าว

อัญชลี พลอยเพชร (2550: 61-62) ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า 1) นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนองค์ประกอบรายด้าน มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองมาก 7 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านความสามารถใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการ

แก้ปัญหา ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ด้านอัตมโนทัศน์ด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านความรักในการเรียน ด้านการมองอนาคตในแง่ดี ด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ และพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองน้อย 1 ด้าน คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ 2) นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองบางด้านแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 3) นักเรียนที่เรียนโปรแกรมการศึกษาสายวิทย์และโปรแกรมการศึกษาสายศิลป์มีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองบางด้านแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 4) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ แบบประชาธิปไตย และแบบอิตาเลียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองบางด้านแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ฐิติมา ผ่องแผ้ว (2549: 85-86) ทำการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะการนำตนเองที่เกิดจากบทเรียนบนเครือข่าย กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า 1) บทเรียนบนเครือข่าย กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 81.42/83.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) บทเรียนบนเครือข่าย กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ มีดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7035 หรือคิดเป็นร้อยละ 70.35 3) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายมีคะแนนเฉลี่ยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) การเปรียบเทียบคุณลักษณะการนำตนเองของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายมีคุณลักษณะการนำตนเองทางการเรียนต่อวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนก่อนการทดลอง นักเรียนมีคุณลักษณะการนำตนเองต่อวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ เรื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ มีระดับความคิดเห็นต่อบทเรียนบนเครือข่ายอยู่ในระดับเห็นด้วย

อพันธ์ เหรียญวัน (2545 : 84-94) ได้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ เจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ เจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 354 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ฉบับ คือ (1) แบบวัดคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการ

เรียนรู้ (2) แบบวัดเจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์
ปรากฏผลว่า

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์

1.1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ในกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งหมด ได้แก่ คุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้โดยรวม และคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการ
เรียนรู้ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน ด้านเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีที่สุด ด้านความรับผิดชอบ
ต่อการเรียนของตนเอง ด้านมองอนาคตในแง่ดี และด้านใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และการ
แก้ปัญหาในการเรียนวิชาฟิสิกส์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.289 0.258 0.295 0.171
0.298 และ 0.290 ตามลำดับ

1.2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ในกลุ่มที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง ได้แก่ คุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ด้านความเชื่อมั่นว่า
ตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีที่สุด และด้านใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และการแก้ปัญหาในการเรียนวิชา
ฟิสิกส์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.546 และ 0.637 ตามลำดับ

1.3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ในกลุ่มที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง ได้แก่ คุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ด้านเชื่อมั่นว่า
ตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีที่สุด ด้านมองอนาคตในแง่ดี และด้านใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และการ
แก้ปัญหาในการเรียนวิชาฟิสิกส์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.176 0.172 และ 0.146
ตามลำดับ

1.4 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ในกลุ่มที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ ได้แก่ คุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ เจตคติต่อวิชาฟิสิกส์
และคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ด้านเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน ด้านเชื่อมั่นว่าตนเองเป็น
ผู้เรียนที่ดีที่สุด และด้านมองอนาคตในแง่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.156 0.178 0.287
0.196 และ 0.130 ตามลำดับ

2. สมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน
ซึ่งปรากฏดังนี้

$$Y'ACH = -3.799 + 0.301X_{SDF} + 0.281X_{SDS}$$

$$Z'ACH = 0.214Z_{SDF} + 0.2027Z_{SDS}$$

จากผลการวิจัยชี้ว่าคุณลักษณะการนำตนเองเพื่อการเรียนรู้ และเจตคติต่อวิชาฟิสิกส์มีความสัมพันธ์
ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์

พิทักษ์ อักษร (2540 : 95-97) ศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองของนิสิตระดับ
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตามแนวคิดของ ดร.ลูซี่ เมตเสน กุลเกียลมิโนเพื่อ

เปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเอง จำแนกตามเพศ ระบบการศึกษา และหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า แบบวัดระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการนำตนเอง (SDLRS: Self - Directed Learning Readiness Scale) ของ ดร.ลูซี่ เมตเสน กุลเกียรติโน ทินรินทร์ บุญชู ได้ แปลเป็นภาษาไทย ผลการศึกษา ลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และในส่วนขององค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน อยู่ใน ระดับสูงทั้ง 8 ด้านเช่นกัน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ การมองอนาคตในแง่ดี การเปิดโอกาส ต่อการเรียนรู้ ความรักในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ความสามารถใช้ทักษะศึกษาหา ความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ มโนภาพต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มี ประสิทธิภาพ และความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ การศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการเรียนรู้พบ กว่าเพศชายมีลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองสูงกว่าเพศหญิง นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่เรียน ระบบปกติและระบบพิเศษมีลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองไม่แตกต่างกัน นิสิตระดับ บัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต มีลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองสูงกว่า หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY